

РОЗДІЛ 8 ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.161.2"20"+821.111-1"16"

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗУ СИРЕНИ У ВИБРАНІЙ ЛІРИЦІ ВІРИ ВОВК І БРИТАНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ XVII СТ.: МІФОЛОГІЧНИЙ І ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТИ

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE SIREN'S CHARACTER IN THE SELECTED LYRICS BY VIRA VOVK AND THE BRITISH POETRY OF THE 17th CENTURY: MYTHOLOGICAL AND GENDER ASPECTS

Смольницька О.О.,

orcid.org/ 0000-0001-9864-1727

кандидат філософських наук,

старший науковий співробітник

Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського

У статті на матеріалі окремих віршів британських поетів (переважно яковіанської доби) і поезії сучасної української письменниці Віри Вовк розглянуто образ Сирени. У полі зору постають бінарні опозиції: мир/війна, Ерос/Танатос, маскулінне/фемінінне тощо. До уваги взято образи Улісса і Сирени як архетипову пару. Виокремлено діалог текстів, зумовлений загальним контекстом доби і спільними символами та архетипами. Застосовуються компаративний, архетипний, символічний, гендерологічний та інші методи аналізу.

Ключові слова: міф, образ, символ, архетип, сирена, німфа, переклад, гендер.

В статье на материале отдельных стихотворений британских поэтов (преимущественно яковинанской эпохи) и поэзии современной украинской писательницы Веры Вовк рассмотрен образ Сирены. В поле зрения – бинарные оппозиции: мир/война, Эрос/Танатос, маскулинное/фемининное и т. п. Приняты во внимание образы Улисса и Сирены как архетипической пары. Выделен диалог текстов, обусловленный общим контекстом эпохи и общими символами и архетипами. Применяются компаративный, архетипный, символический, гендерологический и другие методы анализа.

Ключевые слова: миф, образ, символ, архетип, сирена, нимфа, перевод, гендер.

In the article, the character of Siren is clarified on the basis of some British poems (which were created mainly of the Jacobean era) and the poetry of contemporary Ukrainian writer Vira Vovk. The binary oppositions, as: peace/war, Eros/Thanatos, masculine/feminine etc. – are lighted up. The attention is paid to the characters of Ulysses and Siren as archetypal pair. The text dialogue is highlighted due to the general context of the epoch and common symbols and archetypes. Comparative, archetypal, symbological, gender, and other methods of analysis are used.

Key words: myth, character, symbol, archetype, siren, nymph, translation, gender.

Постановка проблеми. Сучасна українська гуманітаристика звертається до вічних образів і міфологізації, а також міфоритуальності в текстах різних епох і, відповідно, з різними підходами. Останнім часом спостерігається зацікавлення в елітарній поезії Великої Британії елізаветинської та яковіанської діб, а також періоду Реставрації, і ці розвідки оригінальні як у теоретичному, так і у практичному аспектах (художній переклад [18]), причому на перший план виходять компаративний і гендерологічний аспекти. Зокрема, це і несподівані паралелі у змалюванні теми війни як не лише Танатосу, але й елементу натхнення, у культурах Заходу (Британії, Німеччини) і Сходу (Кримського Ханату), протиставлення

штампам любовної поезії як виродження Еросу [12]. Відповідно, у полі зору постають Ерос і Танатос, а також діалог текстів, який спостерігається у британській поезії не лише зазначеної доби (наскрізні образи німфи, воїна, якого кохана проводить на війну, і війна йому миліша, аніж кохання, тощо – вірші Крістофера Марло, сера Волтера Релі, Ричарда Лавлейса та інших [10; 12; 13], діалог про права жінок між Гудібрасом і його Пані у пізнішій поемі Семюела Батлера «Гудібрас» [18, с. 198–203], тощо), але й у XXI ст.: в одного автора по-різному інтерпретується один і той самий образ або мотив, пов'язаний з античною міфологією. Діалогізм досягається і завдяки застосуванню наскрізних, вічних образів, з-поміж

яких – Одиссей (у римській традиції Улісс). Він наявний від античної літератури до сучасної, зокрема текстів Нью-Йоркської групи (далі – НЙГ). XXI ст. інтерпретує цей образ мандрівника і вигнання відповідно до сучасних реалій. Але замало уваги звертається на інший образ – коханої Улісса, яка прагне його спокусити – Сирени (в оригіналі міфу – демонічної істоти; профанна, а не сакральна версія – повії). Цікаво, що цей образ постає і без змалювання образу Одиссея, тобто як самодостатня жінка, сучасна і водночас міфологічна. Образ Сирени (як і взагалі морського фемінінного персонажа, як-от української чи бразильської русалки або іншого водяного духа – наприклад, богині Єманжа), як і змалювання мариністичних мотивів (океан, мушля, причал, корабель тощо), образ конкістадора та іншого – наскрізні у В. Вовк. Обсяг дослідження зумовлює акцент на творчості лише однієї персоналії (представниці цієї групи) – Віри Вовк (автонім Віра-Лідія-Катерина Селянська, 1926 р. н.), уродженки Борислава, постійної мешканки Ріо-де-Жанейро. Попередній аналіз виявив успішність розгляду інтерпретації шекспірівських мотивів і образів як міфу в НЙГ, тому британський дискурс може бути перспективним, хоча й без безпосередніх впливів на український пошук. Отже, до уваги можна взяти український, бразильський, британський та інші контексти і супертексти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. НЙГ неодноразово досліджувалася в сучасній гуманітаристиці. Прикметно, що наукові праці про НЙГ часто належали самим її членам, які знали специфіку зсередини. В Україні дослідження НЙГ відомі переважно з кінця XX ст. – початку XXI ст., від покоління «дев'яностників» чи «дев'ятдесятників» до покоління «нульових» і першої декади XXI ст.: Н. Анісімова, І. Астапенко, О. Астаф'єв [1] (також упорядник антологій), О. Бекішева, Н. Гаврилюк, Ю. Григорчук [5], А. Дрозда, І. Жодані, І. Калинець, Н. Козіна, М. Коцюбинська, Д. Льохарт, С. Майданська, В. Мацько [7], С. Ожарівська, Т. Остапчук, О. Смольницька, Л. Тарнашинська, З. Чирук, В. Шевчук та інші. У Польщі це – видання та наукові розвідки, а також переклади польською Т. Карабовича [6] (Tadeusz Karabowicz, Люблін). На перший план у дослідженнях виступають або нестандартні біографії митців, або міф і міфічне (О. Астаф'єв [1], Т. Карабович [6], О. Смольницька [14; 16; 17] та ін.) чи сакральне/профанне (Ю. Григорчук [5], О. Смольницька [15] та ін.) в їхній творчості, проте повного аналізу досі немає, хоча творчість В. Вовк уже стає предметом ком-

паративних студій. Це особливо цікаво і у плані дослідження мандрів – наприклад, Ю. Григорчук [5] неодноразово наголошувала на ролі героя В. Вовк як мандрівника; на пошуках і ностальгійності акцентували увагу Т. Карабович [6] та О. Смольницька. Підсумовуючи, можна сказати, що пошук у В. Вовк – часто імпліцитний, духовний і навіть позначений містицизмом. Творчий метод цієї авторки і класичний, і водночас авангардний, а також модерністичний. Важливо те, що реципієнт текстів НЙГ повинен мати належну ерудицію, культурну підготовку для адекватного сприйняття.

Постановка завдання. Мета – порівняти образ Сирени у вибраній поезії В. Вовк (звертаючи увагу на її збірки 2010–2018 рр.) і британській ліриці початку XVII ст., звернувши увагу на діалог текстів і загальний контекст доби. **Завдання:** 1) виокремити загальні особливості міфологічного і культурного сприйняття у членів НЙГ; 2) схарактеризувати змалювання В. Вовк образу Сирени в архетипному та інших аспектах; 3) проаналізувати формальні та інші чинники вірша С. Денієла «Улісс і Сирена», звернувши увагу на перекладознавчий аспект; 4) порівняти інтерпретацію автором міфологічного сюжету з класичною версією міфу про Одиссея і Каліпсо; 5) дослідити бінарні опозиції та інші особливості тексту; 6) звернути увагу на інтерпретацію образу німфи Каліпсо (оскільки у С. Денієла у вірші явно мається на увазі ця героїня) в інших сучасних українських поетес. Матеріалом аналізу є сучасні збірки В. Вовк (в яких обіграється образ Сирени) і вірш С. Денієла «Улісс і Сирена»; у додатку наводяться оригінал твору і поетичний переклад.

Виклад основного матеріалу. Загалом, членів НЙГ можна назвати бікультуралами (особливо це стосується пізнішої генерації), з-поміж них немає монокультуралів. Але В. Вовк – полікультурал, проте в якому стверджується чинник «моно» – українська культура. Завдяки пізнанню інших культур авторка пізнає саму себе, а паралелі з бразильською та іншою історією, ментальністю тощо висвітлюють для неї український феномен.

Під час аналізу художніх творів НЙГ стає помітно, що ліричні герої живуть у двох реальностях і двох часах. Час у них і у поетів – «зовнішній» і «внутрішній». Також можна виокремити у них «фізичний» час (в якому вони перебувають) і вічний. Перебуваючи у відчутній неукраїнській реальності, від Ріо-де-Жанейро до Мюнхена чи у мандрівках, персонажі подеколи «випадають» із неї завдяки внутрішньому зору, яскравому символічно-асоціативному ряду – творчості. Отже, час

тут неоднозначний. Герої (часто це збірний образ емігрантів, або конкретні прототипи, або alter ego авторів, або архетипи і міфологеми) живуть у минулому, але водночас і сучасність диктує їм свої закони, постаючи як збіг, але частіше – як незбіг із уявленим.

Так само – пейзаж у творах НІГ. Він і реальний, і гіпотетичний (невидимий), а також міфологічний (особливо у В. Вовк; міфологізація та умовність наявні і у поезії Б. Рубчака, Е. Андіївської, Патриції Килини та ін.; нове покоління НІГ більше технологізоване і урбанізоване). Цей пейзаж містить телуричні символи, пов'язані зі світовим центром, небесною віссю: дерево (узагалі дерево і міфологічне – наприклад, рай-дерево), гора (так само – гора взагалі чи конкретна або міфологічна), земля (глина – з якої було створено Адама; український чорнозем; піски – і пустеля); камінь, вода – або взагалі вода, або річка, море, океан тощо. Так само – ліс виступає як символічний або алегоричний, або ж це ліс узагалі (універсалія), чи конкретний (карпатський; латиноамериканська сельва, тощо). Степ – і український степ, і бразильський сертан тощо. Міфологічний пейзаж у НІГ насичений персонажами вищої і нижчої міфології. У вищій площині це пантеон слов'янських, бразильських, античних та інших божеств (В. Вовк), у нижчій – демонологічні істоти: русалки, мавки, чугайстри, перелесники, перевертні, «опирі», водяники, лісовики, власне чорти, сам диявол тощо (В. Вовк, Патриція Килина та ін.). Локалізація таких персонажів також міфологічна: ліс, вода, печери тощо (але під час бразильського карнавалу вона розпадається: перебрані на демонологічних персонажів, люди можуть самі бути створіннями нечистої сили – у В. Вовк). Факт, що і телуричні символи, й інші локуси, і персонажі (особливо святі) відіграють у цих текстах роль святині – сакреми (Наприклад, у Шотландії святинею-сакремою вважається місіонер – святий Колумба (Колумбан, Колюмбан) – символ цієї країни [8, с. 148]; відтак українські сакреми – це презентовані у В. Вовк святі Юр, Миколай, Андрій Первозванний та ін.). Сакреми – і янголи, і Господь Бог (Бог-Отець; Ісус Христос; Аллах та ін.), і пророки, і відлюдники, й інші сакральні постаті (мольфари, знахарі як провідники до іншого світу, посередники).

У творчості В. Вовк образ Сирени – духовний. Якщо взяти до уваги міфологічну версію, що сирени – напівжінки, напівптахи (до речі, так уявляли і деяких слов'янських русалок, так само співочих, і у поетеси є символ гнізда [3, с. 50]), то в очі впадає частий мотив польоту і

розчинення в повітрі, синкретизм (збірка «Пісня Сирени», 2010). Але в поетеси Сирена – це Аніма, чистий дух, душа. Цікаво те, що у цій збірці – жіноча інтерпретація, лірична героїня постає і як Одиссей у своєму пошуку (вірш «Сирени»): «Наче в рожеві, перламутрові мушлі, / вливалася пісня Сирен у мої вуха. – / Ми тільки для тебе співали, – мовили – / тепер ти будеш, як ми, літати, / так ніби нетля навколо полум'я свічки, / довкола щогли одного героя, / що вірний своїй королеві. Пригадуєш? / Тій, як вишиває» [3, с. 6]. Під останньою мається на увазі, звичайно, Пенелопа. Лірична героїня – «наречена моря. Тобі вже не дасться / ступати по тверді землі» [3, с. 6]. Головна роль героїні – співати, тобто творити, це – своєрідна обітниця жрецької нешлюбності. Прикметно, що творчість В. Вовк неодноразово порівнює з прядінням [3, с. 50] (вірш «Сирена»), «пісня прядеться» [4, с. 12] (збірка «Рай-дерево (Солодка черешня)», вірш «Пісня Сирени»), вишиванням і ткацтвом. Тут асоціація не тільки з образом Пенелопи, але й із Каліпсо (нижче – докладніше про цю німфу, кохану Одисея). Те, що сирени – дочки повітря, викликає асоціацію з казкою Г.-Х. Андерсена «Морська дівка» (це адекватніший переклад, аніж традиційний «Русалонька» [21]), де наприкінці сестри головної героїні (перетвореної на морську піну) перетворюються на дочок повітря. Узагалі в очі впадає прагнення ліричною героїнею В. Вовк укоріненості, рідного чорнозему (про що вона прямо заявляє у віршах), потяг до рідних архетипів. Ні вода – символ несвідомого, ні повітря не можуть дати рідного ґрунту (оскільки у морі далеко дно, а в повітрі немає тверді). Отже, Сирена в цієї поетеси прагне певнішого укорінення і досягає цього творчістю. Далі змальовується особиста трагедія закоханої в Одисея Сирени, яка всолоджує його (прив'язаного до щогли) співом. Інший ключовий мотив – самотність творчої героїні. Інший мотив – сила творчості і самопожертва героїні, переосмислення міфу (вірш «Ти знала»): «Це твої власні руки / міцно прив'язали до щогли / свого коханого» [3, с. 51], сама Сирена – «стихія» [3, с. 51]. Сирена у В. Вовк жертвує своїм почуттям, але водночас і має владу над Одисеем завдяки власному співу, прив'язує чоловіка своєю творчістю. У наступних збірках знову з'являється образ Сирени («Печерні малюнки», 2018) – вірш «Мушля»: «Море благало Сирену: / «За пісню тільки для мене / Розстелю перед тобою / Усі скарби каравел...» [2, с. 40], на що адресатка відповідає: «За пісню тільки для тебе / Принеси мені мушлю / Зі шумом безсмертя, / Де вічність домує»

[2, с. 40]. Отже, творчість, присвячена божеству (море потопляє, карає, але може й обдарувати), тобто вічному – синонім безсмертя, і обмін має бути від матеріального (морських скарбів) на духовне (те, що просить Сирена).

Семюел Деніел (Samuel Daniel, 1562–1619) був і поетом, і придворним істориком, сучасником і елізаветинської доби (Єлизавети I Англійської Тюдор), і яковіанської (Яків VI Шотландський, він же Яків I Англійський, правив у 1603–1625), як поет уславився за останнього монарха. До уваги пропонується вірш «Ulysses and the Siren» (1605), побудований як діалог.

Версифікація та інші формальні чинники. Текст має 72 рядки, 9 строф по 8 рядків, рима перехресна. Вірш написаний розміром народних балад – наприклад, шотландської «Daemon-Lover» (цей розмір застосує і Редьярд Кіплінг у своїй стилізації під народні балади Британських островів), а ще – розміром вірша Р. Лавлейса (Lovelace, 1618–1658) «До Алтеї, з В'язниці» («To Althea, from Prison», перша публікація – 1642 р., українською перекладений мною). Також розмір цього вірша має спільне і з романтичною баладою Дж. Кітса «La Belle Dame Sans Merci» (але ж і Сирена, і Дама у Дж. Кітса належать потойбічному світу і, виражаючи Ерос, прирікають смертних чоловіків, отже, і у міфі, і у С. Деніела німфа – це теж *femme fatale*, Прекрасна Безжальна Дама). У перекладі вірша С. Деніела (див. додаток) – спроба відтворити алітерації. Наприклад: «No widows wail» – у перекладі: «Не буде тут волання вдів»; «The world, we see, by warlike wights...» – «Бо вир воєнний породив...». Структура: діалог починається зі звертання – імені Улісс. Цікаво, що твір одкривається від жіночої особи. Так само завершується – жіночою реплікою, і так само – звертанням до Улісса. Сам діалог – класичний приклад схеми: адресант – адресат. За останнім (чоловіком) залишається перемога, а жінка зрікається власної активної позиції. Отже, цей твір має гендерний аспект. Пропонований віршований діалог базується на повторюваних лексемах: наприклад, Сирена про земні будні (моряків в Уліссовій команді) вживає слово *toil* («тяжка праця», «наполегливо працювати»; «ледве йти»), і Улісс відповідає, уживаючи це ж слово як контраргумент. Загалом слово *toil* повторюється 6 разів; має змісто́ве значення і дублювання спільнокореневих лексем: у першому випадку – *tediousness*, у другому – *tedious* («нудний», «утомливий»). Лексика тексту надзвичайно полісемантична, а компактність англійського вірша створює додаткові труднощі для еквілінарного та еквіритмічного перекладу.

Міфологічний аналіз. Під Сиреною (до якої герой звертається не інакше як «німфа»), вочевидь, мається на увазі німфа Каліпсо, яка сім років утримувала Одиссея (що врятувався на уламку корабля) на своєму чарівному острові Огігії. Каліпсо втілює природу і мир, також її функція – ткацтво [19, с. 616]. І у міфі, і у вірші Улісс відмовився назавжди залишитися з німфою. Є версія, що Каліпсо народила від Улісса дітей [19, с. 616]; є інші свідчення, що вона після його відплиття скінчила життя самогубством (як Дідона, покинута Енеєм). На думку А. Тахо-Годі, ім'я Каліпсо («та, що приховує») означає причетність цієї німфи до світу смерті, і, покинувши цю героїню, Одиссей, відповідно, остаточно перемиг смерть [19, с. 616]. Отже, герой повернувся із загробного світу (змальованого як язичницький рай; упадає у вічі його тиша і мир, статичність) до світу живих – реальних, земних Пенелопи, Телемаха та інших. Подолавши ворогів (також реальних), Улісс/Одиссей остаточно утверджується як цар власної, реальної Ітаки. Але в перекладеній поезії цікаво: у фіналі Каліпсо, бачачи, що їй не втримати коханого, заявляє, що сама вирушить із ним (за міфом, вона спорядила Улісса у путь [19, с. 616]). Якщо на початку вона пропонує царювати з нею разом, то в кінці приймає всі майбутні умови Улісса (яких не знає – точніше, знає тільки про війну), тобто зі свого дому переходить до чоловічого дому. Невідомо, в якому статусі вона буде: адже на острові вона пропонує Уліссу рівність, а в чоловічому (іншому) просторі може посісти підлеглу роль. Можливо, тут показано зміну матриархату на патріархат. Також у цьому вірші Сирену можна розуміти як «шляхетну дикунку», утілення природи, яка, однак, має дещо штучне (обмежене) існування, а проповане німфою блаженство – це «золотий вік», «утрачений рай». Можна згадати також героїв куртуазних романів (безперечно, читаних С. Деніелом) і балад, де лицаря є, наприклад короля Артура, який вирушає на поєдинок і їде лісом, закликають прекрасні зачаровані діви до забуття у вічних розвагах – або на природі, або в їхньому замку. Можливо, це фейрі (*fairy*), тобто персонажі нижчої міфології Британських островів. Факт, що і Сирена, і ці діви пропонують воїну – утіленню діяння – якраз недіяння. В усіх випадках герой відмовляється і тому перемагає своїх майбутніх ворогів. В юнгіанському аспекті таких жіночих персонажів можна інтерпретувати як архаїчну Аніму, яка вже не задовольняє персонажа. Тобто це спрощення архетипу Аніми.

Цікавий хронотоп вірша: в оригіналі виразно постають «тут» (для німфи це мирний берег її

царства) і «там», тобто бурхливе море, зовнішній світ, від якого Сирена застерігає Улісса.

Інші міфологічні образи: оскільки Каліпсо тут жодного разу не названа на ймення, то можуть виникнути асоціації з Цирцеєю, сиренами (які намагалися співом зачарувати Одиссея і його команду) та іншими фемінінними персонажами «Одіссеї» та міфів. Але з тексту С. Деніела випливає, що героїня – Каліпсо. Проте, як сирена, вона намагається зачарувати Улісса принадливими обіцянками, але, як і у міфі та «Одіссеї», герой не підкорюється. Можливо, британський поет свідомо припустив контамінацію мотивів.

Символ Каліпсо – виноград, а значить, вино, яке означає і життя, родючість, Ерос, і забуття в екстазі, іншому світі (зокрема, під час містерій). Отже, за віршем, німфа – мир, Улісс – війна. Німфа народжує як мати, створює як ткаля (хоча цю функцію у вірші не згадано, але вона є у міфі), її обранець – руйнує. Відповідно, у творі наявні бінарні опозиції. Воїн – убивця, німфа – коханка (Попередньо було виокремлено різницю у маскулітності та фемінітності поглядів цих героїв на війну, причому є гіпотеза, що Улісса Сирена таки завоює завдяки своїй вроді [10, с. 185–186]). Хоча можна припустити, що *fair (delicious) nymph* – це зовнішнє, форма, а Улісс як чоловік – внутрішнє, зміст (Аналогічно типову як на свій час позицію висловив Дж. Мільтон у поемі «Втрачений Рай» – «Paradise Lost»: Єва – зовнішня краса, чуттєве пізнання, натомість Адам – мужнє і раціональне). Нетипово для міфу, що в С. Деніела німфа прагне дітонародження (хоча насправді Каліпсо і народжує від Одиссея). Це і притаманний добі поета чоловічий погляд на жіночу функцію, і переосмислення міфу. Отже, Сирена втілює Ерос (німфи та сирени – це взагалі еротичні персонажі, але їхній Ерос призводить і до Танатосу, оскільки вони заманюють і занепащають смертних), Улісс як воїн – Танатос. Світ Каліпсо – статика (і певна інфантильність), Улісс прагне динаміки, яка для нього у постійному пошуку і завойовництві. Можливо, Каліпсо має нереалізовану материнську функцію і, керуючись інстинктом, прагне прив'язати Улісса до себе наче дитину, подібно до Омфали, яка покарала Геракла (Геркулеса), примусивши того вдягатись і прядсти як жінка. Наприкінці вірша помітно, що Сирена прагне взяти «реванш».

Несподівано інша інтерпретація образу Каліпсо постає у сучасній українській поезії. Наприклад, київська поетеса і науковець, кандидат філологічних наук Надія Гаврилюк в одній із нових збірок «Esperanto» (2017), опублікова-

ній як білінгва (докладніше про цю книгу: [11]), у вірші «Каліпсо» поєднує міфічний і сучасний світи, але передовсім в улюбленій бароковій традиції спочатку звертається до церковної символіки, на початку звертаючись до Бога і змальовуючи природу: «Співає світ весняний октоїх» [20, с. 12]. Присвячений душевному відродженню вірш змальовує образ Каліпсо, експериментуючи з римою, застосовуючи ім'я цієї німфи: «Милують очі росянисті кліпси, / Над ранок подаровані траві. / Незримі пахощі мандрівнику Уліссу / На знак прихильності, немов Каліпсо...» [10, с. 12]. Рима: *кліпси – Уліссу – Каліпсо* – оригінальна. У польському перекладі Т. Карабовича збережено це римування: «Ułaskawiają oko zarozone klipsy, / Nad ranem подарowane trawie, / Niewidzialne zapachy dla podróżnika Ulissesa / Na znak życzliwości, jakby Kalipso...» [20, s. 13]. Ідею цього багатозначного вірша можна інтерпретувати і як заклик задовольнитися малим у великому, а також медитативність і синкретизм. Власне, це те, що пропонувала Одиссею Каліпсо і що пропонує сирена в С. Деніела. В усіх перелічених текстах помітний нахил (хоча й несвідомий, не сформульований) до міфодрами (термін ХХ ст.), тобто програвання ситуації за допомогою міфологічних образів, а також до психодрами [9]. Тобто це – тенденція до арт-терапії, причому власної (автор зцілює сам себе).

Висновки. Підсумовуючи аналіз текстів британської поезії та віршів В. Вовк, можна виокремити спільні риси. Формально це і стислість, лаконізм, надзвичайна полісемантичність, водночас – нахил до епічності (зокрема, у виборі епічних сюжетів), переосмислення міфу, апеляція до несвідомого. Спільні бінарні опозиції: мир/війна, Ерос/Танатос, маскулітне/фемінітне, чуттєве/раціональне, статика/динаміка. Можна виокремити міфічне/реальне, проте у випадку В. Вовк це взаємозв'язок. Міф у ХХ–ХХІ ст. часто виступає як реальність чи її інваріант, причому рівно вартий, що виражається у магічному реалізмі, неоміфологізмі, міфологічному реалізмі тощо. Звернення до терапевтичної функції міфу й архетипу, а також нахил усіх перелічених авторів до змалювання містеріального дійства дає підставу стверджувати про твір як міфодраму. Здійснений аналіз підтверджує діалогізм текстів і несподівані паралелі з українською літературою ХХІ ст., оскільки вона теж побудована на античній символіці. Поет-емігрант виступає як Одиссей, це трагедія сучасної людини, але водночас і знайдення нових можливостей і сублімація. Сучасні поетеси (В. Вовк, Н. Гаврилюк та інші) і є Уліссом-

Одіссеєм – мандрівником (зокрема, духовним) і воїном. Згадується феномен Лесі Українки як «одинокого мужчини» (І. Франко), тобто мисткині, чия функція – творчість (як у Каліпсо) – у сучасному суспільстві змушені грати маскулінну роль. Реальність у всіх текстах міфічна і нагадує потойбічну; герой повертається з потойбіччя, відбуваючи ініціацію. Робота має перспективу

продовження в компаративному аспекті. Також вищезазначені вірші К. Марло, сера Волтера Релі, С. Деніела як діалог можуть стати матеріалом аналітичного читання, отже, мають практичне значення для методики викладання англійської мови.

Додаток. Оригінал і поетичний переклад вірша С. Деніела «Улісс і Сирена».

<i>Samuel Daniel, "Ulysses and the Siren", 1605</i>	<i>Поетичний переклад Ольги Смольницької (2019), «Улісс і Сирена»</i>
<p><i>Siren:</i> Come, worth Greek, Ulysses, come, Possess these shores with me; The winds and seas are troublesome, And here we may be free. Here may we sit and view their toil That travail in the deep, And joy the day in mirth the while, And spend the night in sleep.</p>	<p><i>Сирена:</i> Уліссе доблесний, прийди, Тут будь володарем; Моря і бурі – знак біди, Тут – волю віднайдем. Нам видно звідси муки всіх, Надриви в глибині, Та нам тут – радощі утіх, А ночі – уві сні.</p>
<p><i>Ulysses:</i> Fair nymph, if fame or honor were To be attained with ease Then would I come and rest me there, And leave such toils as these. But here it dwells, and here must I With danger seek it forth; To spend the time luxuriously Becomes not men or worth.</p>	<p><i>Улісс:</i> Прекрасна німфо, як звитяг Так легко досягти, Мене ти прийми у краях, Од мук увільниш ти. Та я до небезпеки звик, Шукатиму довкруг; Хто гає у розкошах вік – Знай: той негідний муж.</p>
<p><i>Siren:</i> Ulysses, Oh be not deceived With that unreal name; This honor is a thing conceived, And rests on others' fame. Begotten only to molest Our peace, and to beguile The best thing of our life, our rest, And give us up to toil.</p>	<p><i>Сирена:</i> Уліссе, хай тікає пріч Ця вигадка-ім'я; Звитяга, честь – уявна річ, Як слава, ціль твоя. Як наш набридне мирний дім, Зневажиш спокій ти, – Найкраще в жеребі твоїм – Зректися суєти.</p>
<p><i>Ulysses:</i> Delicious nymph, suppose there were No honor nor report, Yet manliness would scorn to wear The time in idle sport. For toil doth give a better touch, To make us feel our joy; And ease finds tediousness, as much As labor yields annoy.</p>	<p><i>Улісс:</i> Чарівна німфо, тут нема Славетного зате, Бо справжня мужність не прийма Це гаяння пусте. Торкає ліпше мука нас, І радістю торка; Не треба втомливих окрас, Це втомливість нудка.</p>
<p><i>Siren:</i> Then pleasure likewise seems the shore Whereto tends all your toil, Which you forgo to make it more, And perish oft the while. Who may disport them diversly, Find never tedious day, And ease may have variety As well as action may.</p>	<p><i>Сирена:</i> Та берег наш – обитель втіх, Полегшить муки всі, І ти забудеш більшість з них, І решту віддаси. Побачиш у розраді все ж, Що день і не нудкий, І розмаїття віднайнеш У безлічі такій.</p>
<p><i>Ulysses:</i> But natures of the noblest frame These toils and dangers please, And they take comfort in the same As much as you in ease, And with the thoughts of actions past Are recreated still; When pleasure leaves a touch at last To show that it was ill.</p>	<p><i>Улісс:</i> Та найшляхетніше єство Шукає небезпек, Які розраджують його, Як і твій милий брег. І помисли звитяжних дій Розради надають; Та насолод покаже рій, Що їхня хибна путь.</p>

<p><i>Siren:</i> That doth opinion only cause That's out of custom bred, Which makes us many other laws Than ever nature did. No widows wail for our delights, Our sports are without blood; The world, we see, by warlike wights Receives more hurt than good.</p> <p><i>Ulysses:</i> But yet the state of things require These motions of unrest, And these great spirits of high desire Seem born to turn them best, To purge the mischiefs that increase And all good order mar; For oft we see a wicked peace To be well changed for war.</p> <p><i>Siren:</i> Well, well, Ulysses, then I see I shall not have thee here, And therefore I will come to thee, And take my fortunes there. I must be won that cannot win, Yet lost were I not won; For beauty hath created been T' undo, or be undone [1].</p>	<p><i>Сирена:</i> Та родять помисли звичай, Це жасна множина; Закони й приписів розмай – Природа їх не зна. Не буде тут волання вдів – У нас безкровна гра; Бо вир воєнний породив Більш горя, не добра.</p> <p><i>Улісс:</i> Та стан природний вимага Цих рухів сум'яття, Це духу вищого жага До кращого життя, Бо те, що нині світу вир – Ціль викличе одну: Змінити цей зловивий мир Найліпше на війну.</p> <p><i>Сирена:</i> Тебе, Улісс, не вдέρжу я В обителі своїй, Тому з тобою прийму я, Чим буде жереб мій. Для мене виграшу війна – Де виграшу нема; Чи врода знищить чарівна, Чи знищиться сама.</p>
--	--

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Астаф'єв О. Міражний простір модернізму. *Поети «Нью-Йоркської групи»*. Харків : Веста : Вид-во «Ранок», 2009. С. 33–39.
2. Вовк В. Печерні малюнки. Ріо-де-Жанейро : Contraste, 2018. 52 с.
3. Вовк В. Пісня Сирени. Ріо-де-Жанейро : Contraste; Київ, 2010. 56 с.
4. Вовк В. Рай-дерево (Солодка черешня). Ріо-де-Жанейро : Contraste, 2018. 54 с.
5. Григорчук Ю. Проза Віри Вовк: виміри сакрального. Брустурів : Дискурсус, 2016. 364 с.: іл.
6. Карабович Т. Міфопоетика Нью-Йоркської групи : монографія. Київ : Талком, 2017. 461 с.
7. Мацько В. Міфологічні коди, риси символізму у поезії Віри Вовк: провідні мотиви, семантичне дешифрування образу, поетика художньої реалізації. *Філологічний дискурс* : зб. наук. пр. Хмельницький, 2018. Вип. 8. С. 73–81.
8. Новикова М., Тулуп Э. Героические мотивы: люди церкви. *Культура народов Причерноморья*. 2011. № 211. С. 148.
9. Огороднов Л. Скандинавская мифодрама : обретение целостности. URL: https://bookap.info/book/ogorodnov_skandinavskaya_mifodrama_obretnie_tselostnosti/load/pdf.shtml (дата звернення: 22.08.2017).
10. Сластьон С. Про один приклад гендерного діалогу в британській поезії кінця XVI – 20 років XVII ст. *Ренесансні студії* / гол. ред. Н. Торкут. Вип. 27–28. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С. 184–186.
11. Смольницька О. «Благослови мою ходу за плугом»: Українсько-польський поетичний проект як міжкультурний діалог (Nadija Hawryluk, «Esperanto». Tłumaczenie z j. ukraińskiego: Tadeusz Karabowicz. – Lublin: Wydawnictwo Episteme, 2017. – 122 s.). *Український літературний провулок. Ukraiński Zaulek Literacki*. 2017. Т. 17. Люблін, 2017. С. 204–208.
12. Смольницька О. Бойовий ідеал: тяглість традиції та її переосмислення на прикладі вибраної лірики Заходу і Сходу від XVI–XVII століття до романтизму. *Молодий вчений*. № 7 (47), липень, 2017. Ч. II. С. 231–238.
13. Смольницька О. Діалог поетичних текстів як принцип дзеркала (на прикладі вибраних віршів Крістофера Марло та сера Волтера Релі): відтворення в українському поетичному перекладі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Перекладознавство та міжкультурна комунікація»*. 2017. Вип. 3. С. 84–92.
14. Смольницька О. Інтермедіальний аналіз образу Цирцеї в поезії Віри Вовк: історичний, міфологічний, образотворчий контексти. *The 6th International youth conference "Perspectives of science and education" (December 14, 2018)*. SLOVOWORD, New York, USA. 2018. P. 24–36.
15. Смольницька О. Категорія сакрального/профанного у вибраній ліриці Віри Вовк на тему античності та Відродження: компаративний аналіз. *Кременецькі компаративні студії* : науковий часопис / ред. : Д. Чик, О. Пасічник. 2017. Вип. VII. Т. 1. С. 285–294.

16. Смольницька О. Міфологізм Еросу у вибраній творчості Віри Вовк: зіставлення з іншими культурами. *Концепты и контрасты* : монографія / Н. Петлюченко, С. Потапенко, О. Бабелюк, Е. Стрельцов и др. ; под. ред. Н. Петлюченко. Одесса : Издательский дом «Гельветика», 2017. С. 562–571.
17. Смольницька О. Шекспірівський міф у вибраній творчості сучасних українських поетів (на прикладі Нью-Йоркської групи): компаративний аналіз. *Ренесансні студії* / гол. ред. Н. Торкут. Вип. 27–28. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С. 84–102.
18. Стріха М. Улюблені переклади. 2е вид., випр. і доповнене. Київ : Пенмен, 2017. 770 с.
19. Тахо-Годи А. [А. Т.-Г.]. Калипсо. *Мифы народов мира*. Т. 1. Москва : Советская энциклопедия, 1991. С. 616.
20. Hawryluk N. Esperanto. Tłumaczenie z j. Ukraińskiego : Tadeusz Karabowicz. Lublin : Wydawnictwo Episteme, 2017. 122 s.
21. The Little Mermaid. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Little_Mermaid . Accessed: 26.04.2019.

ДЖЕРЕЛО ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. Samuel D. Ulysses and the Siren. URL: <https://www.eecs.harvard.edu/~keith/poems/siren.html>. Accessed: 23.02.2019.

© Переклад Ольги Смольницької. 2019